

Ekfrämjandet vill lyfta lövskogens värden

Ekfrämjandet är en snart 75-årig ideell förening som vill öka kunskapen om lövskogens skötsel och användning, och dessutom bidra till att bevara lövskogen i det svenska landskapet.

Det var på ett sammanträde i Stockholm i april 1944 som *Sällskapet för ekodlingens främjande* bildades. Det akuta motivet var att landets ekskogstillgångar hade överavverkats under kriget, en konsekvens av att det var importstopp för ersättningsprodukter till bland annat garvämnesindustrin. De närvarande på mötet var överens om att Sverige borde bli självförsörjande på ekråvara. Samtidigt fanns en ödmjukhet för att ekskogar som nyanläggs inte blir avverkningsmogna förrän ett sekel senare. Och hur kommer avsättningsläget då att se ut?

Man var överens om att lagstiftning inte var rätt väg. I stället skulle upplysning, förädling och avvägda bidrag till skogsägarna gälla. Och på den vägen har föreningen fortsatt. Verksamheten har utvidgats, först till alla ädellövträd och numera till alla svenska lövträdslag. Namnbytet till det kortare *Ekfrämjandet* klubbades 1970. Den mer praktiska roll sällskapet hade initialt med förädling, bidrag och fröförsörjning har dock försvunnit till förmån för kunskaps-spridning och nätverkande. Det är också en konsekvens av att medlemmarna i första hand är enskilda skogsägare och andra intresserade, medan skogsbolag, industrier och skogsvårdsstyrelser var

drivande i begynnelsen. Ädellövskogslagen 1984 med de sammanhängande nya bidragsbestämmelserna gjorde också att Ekfrämjandets roll som bidragsgivare upphörde. Pengaresurserna var helt enkelt för små för att ge synliga avtryck hos markägarna.

Portalparagrafen i Sällskapets första stadgar, 1944

§ 1 "Sällskapets ändamål är att verka för intensifierad ekskogsvård främst ökad odling av ek, dels genom tillhandahållande av ekplantor och ollon av god härstamning, och dels genom ekonomiskt stöd åt odlarna."

Exkursioner och studieresor

Ekfrämjandet är en liten förening och kan därför inte ha någon välfylld kalender. Det är kanske därför som intresset är extra stort för de årliga exkursionerna i samband med årsmötet. Exkursionerna löper stafett mellan länen, och i år var det Kalmar län som stod som värd. Övningen startade på virkesplanen vid Kährs i Nybro och flyttade nästa dag ut i skogen för att visa hur ekstockarnas kvalitet formas av genomtänkt skötsel. Eken är också ett av våra mest värdefulla naturvårdsträd. Just i år gick ett av

främjandets länspriser till Kalmar kommun för deras framgångsrika arbete med att skydda och sköta naturvårdsekarna i Kalmarsundsområdet.

Ungefär vartannat år gör Ekfrämjandet också en utrikes studieresa. Målen för de senaste årens resor har varit Danmark, Tyskland, England, Ukraina och Litauen. Genom åren har större delen av de ekodlande länderna i Europa fått besök. Resorna brukar fyllas snabbt.

Priser till välförtjänta löventusiaster

Det är en speciellt stor ära att bli utnämnd till pristagare av Ekfrämjandet. Det finaste är Rikspriset som delas ut högst en gång per år. I skaran av rikspristagare finns både skötselspecialister, skogsförvaltare och virkeskunniga. I urvalet syns att kunskapen om virke värderas högt. Bland senare års rikspristagare finns Johan Palm från Lövträdinstitutet (2011), Kenneth Arvidsson, inköpare på Kährs (2012), och Anders Söderlund, anskaffare av ek till ostindiefararen Götheborg (2013). Lövvirket har en särskild plats också för 2017 års rikspristagare Bengt Andersson. Han är snickare och "träpedagog" som med firman Gott Virke i Dalarna sprider kunskap om lövträdens utseende och egenskaper.

Snabb tillväxt, grova dimensioner och fritt från grenar och vattskott. Det blir välbetalt virke. Cecilia Rooth på Flakulla mäter in en lyckad stam. Foto Mats Hannerz.

Kurser och böcker

På 1970-talet arrangerade Ekfrämjandet en tvådagars kurs i vård av ek och andra ädla lövträd. Kurserna blev populära och fortsatte under några år, och ännu idag arrangeras enstaka kurser när intresse finns. Bland annat har Ekfrämjandet samarbetat med Cecilia Rooth, en av de främsta ekexperterna i landet. Hon är dessutom medlem i styrelsen.

Sedan 1986 ger föreningen ut årskriften Ekbladet med artiklar av forskare, experter och praktiska skogsskötare, och inte minst referat från exkursioner och studieresor. Samtliga nummer av Ekbladet finns nedladdningsbara på föreningens hemsida.

Forskningsfond

Erik Stenström, jägmästare med ett särskilt intresse för lövskog, donerade år 2012 en större summa pengar till forskning om ekskogsbruk. Medlen finns nu i en stiftelse, *Erik Stenströms stiftelse för ekskogsbrukets främjande*, som förvaltas av en styrelse utsedd av Ekfrämjandet och Sveriges lantbruksuniversitet. De första fyra åren har stiftelsen kunnat lämna ut bidrag till 16 olika forskningsprojekt som spänner från ommätning av Erik Stååls klassiska ekprovtytor, via studier av ekdöden, till näringsbevakning av unga ekbestånd.

Utan marknad, ingen lövskog

Ett av föreningens mål är att öka förståelsen för att lövskog måste skötas för att kunna bevaras. Det finns fina reservatsavsättningar där naturen fått rå sig själv, och de behövs, men samtidigt finns många skrämmande exempel där lövskogen förlorat sin karaktär efter att den lämnats för "fri utveckling". Ett är Dalby Söderskog som avsattes 1918 som "urskog". När det tidigare betes- och ängsbruket upphörde vandrade bok, alm och ask in. Den ekskog som skulle bevarats blev utslagen.

Lövskogens ställning i det svenska landskapet är beroende av att skogsägare vill satsa på den. För att satsa behövs också en marknad för virket. Problemet med att små volymer av udda träslag ska hitta rätt köpare är klassisk. Problemen har bara ökat i takt med att lövsågande industrier lagts ner. Redan i Ekfrämjandets 50-årskrift år 1994 skrev Gunnar Bååth att "*Uppsågning och förädling av svenskt lövträ skedde tidigare på ett*

Den årliga tvådagarsexkursionen brukar locka ett 80-tal entusiaster. Här på besök i Alnarpsparken. Foto Mats Hannerz.

Många småsågar ser till att förädla ekvirket. Här är det Ängavången i Bosarp som gör golvvirke av stockarna. Foto Mats Hannerz.

stort antal platser och nästan samtliga förädlingsställen är idag försvunna.

Sedan dess har fler anrika lövsågverk lagts ned. Öveds sågverk och alldeles nyligen Södras anläggningar i Traryd och Djursdala är bara några exempel. Idag återstår Kährs i Nybro som riktigt stor mottagare i landet. Annars är lövmarknaden beroende av ett antal mindre sågverk och inte minst export till utlandet.

Här kommer Småsågarna in – idag finns det många småsågverk som sågar upp ek och andra lövträd till golv, möbler och snickeriprodukter. Utmaningen ligger i att låta leverantören och den lilla sågen hitta varandra. Ekfrämjandet och Småsågarna kan kanske hjälpas åt med den matchningen!

Carl von Linné lär ha sagt i mitten av 1750-talet "Den som tror på sin gårds framtid planterar Eke, den det icke göre han nöje sig med Ale".

Författare: Mats Hannerz,
redaktör för Ekbladet

Om Ekfrämjandet

Hemsida www.ekframjandet.se,
Kontakt sekreterare Frida Jonsson,
Skogsstyrelsen, Nybro,
frida.jonsson@skogsstyrelsen.se

Ger ut Ekbladet, ordnar exkursioner och studieresor, deltar i opinions- och utbildning om löv.

Medlemskap enskild medlem 200 kr,
företagsmedlem 1500 kr.